

Východní Evropa včera a dnes: aktuální výzvy, otázky a úkoly českých bádání o dějinách a kultuře východní Evropy

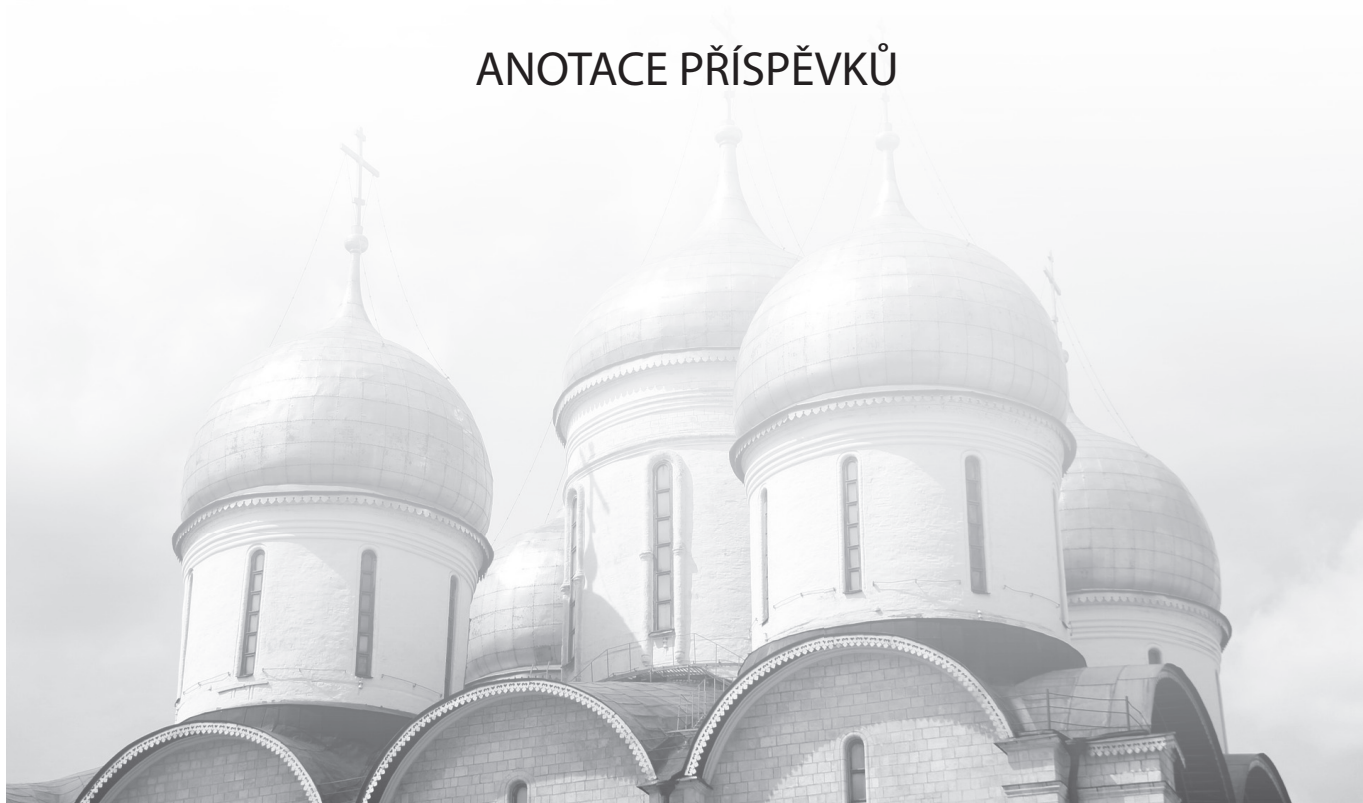
Akademie věd
České republiky

STRATEGIE AV21

Špičkový výzkum ve veřejném zájmu

Brno, 9. 11. 2022

ANOTACE PŘÍSPĚVKŮ

Lubica Harbulová, doc., PhDr., CSc.

Inštitút histórie, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove

Politická emigrácia z Ruska po roku 1917 ako predmet výskumu českej a slovenskej historiografie

Problematika emigrácie z Ruska po roku 1917 patrila po dlhé roky v bývalom Sovietskom zväze, ale aj v Československu k tabuizovaným témam. Zmeny nastali až v druhej polovici 80. rokov 20. storočia v súvislosti s vnútropolitickými zmenami v Sovietskom zväze. Výskum pôsobenia emigrácie z Ruska na území medzivojnového Československa sa postupne sústredil v dvoch pražských centrách - Slovanský ústav AV ČR a Slovanská knižnica v Prahe. Na Slovensku sa centrami výskumu stali dve akademické pracoviská – Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove a Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave. Pri analýzach pôsobenia politického exilu z Ruska v medzivojnovom Československu sa v českej a slovenskej historiografii pozornosť venovala nielen dominujúcej ruskej časti emigrácie, ale aj ukrajinským a bieloruským emigrantom. V posledných troch decéniách sa z kedysi tabuizovanej témy stala veľmi aktuálna historická matéria. Česká a slovenská historiografia vo výskume politickej emigrácie z Ruska po roku 1917 značne pokročila. Pribudli zásadné práce, ktoré už nie v rovine parciálnych výstupov, ale v rovine komplexných pohľadov, opierajúc sa o niekoľkoročné výskumy primárnych prameňov, ponúkajú syntézy pôsobenia a života ruských, ukrajinských i bieloruských exulantov na celom území medzivojnového Československa. Okrem historikov sa o výskum sledovanej problematiky zaslúžili aj lingvisti, literáti, filozofi a predstavitelia ďalších vedných odborov, čím dostal výskum tejto témy plne interdisciplinárny charakter.

Mgr. Ondřej Holub, Ph.D.

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.

Typologie českého národního socialismu v mezinárodní srovnávací perspektivě střední a východní Evropy

Český národní socialismus je jako intelektuální a politický fenomén, reprezentovaný Československou stranou národně sociální (ČSNS) řazen po bok těch politických sil, které zejména v meziválečném období patřily ke konstantním progresivistickým a demokratickým silám a oporám tzv. politiky Hradu. Myšlenkové univerzum českého národního socialismu, samo o sobě dosti eklektické a po dlouhou dobu postrádající ucelený programový základ, se upínalo k nejrůznějším formám národovecké mytologie a ikonografie a svůj ideový kapitál stavělo často na normativním působení osobností, jakými byli Václav Klobučák či Edvard Beneš. Navzdory vlastnímu sebepojetí, v němž čeští národní socialisté nahlíželi vlastní hnutí jakožto výlučně české a odvozené z domácích tradic nelze opominout, že etablování českého národně sociálního hnutí na sklonku 19. století se dělo v konstelaci a analogii s mezinárodními trendy, usilujícími řešit otázky národní a sociální emancipace jako souběžné. Zvláště patrné byly tyto tendence jak v sousedním Německu (F. Naumann), tak například v řadách tehdejší polské emigrace (B. Limanowski). Příspěvek si klade za cíl přiblížit v základních ideových obrysech typologii českého národního socialismu jako určité podoby středoevropského sociálně laděného liberalismu v transnacionální srovnávací perspektivě ve vztahu k podobným hnutím či směrům ve střední a východní Evropě konce 19. a první poloviny 20. století. Český národní socialismus se nerodil ve vakuu, ale v kontextu těchto dobových proudů. Přesto vlivem mnoha domácích historických okolností přetrval jako samostatný a signifikantní politický proud mnohem déle. Cílem příspěvku je definovat za použití transnacionálního náhledu některé z důvodů, proč se tak stalo. Současně je motivací příspěvku přispět do debaty o charakteru národního socialismu a pokusit se najít jeho místo v kulturních a ideových souřadnicích střední a východní Evropy.

Mgr. Daniela Kolenovská, Ph.D.

Institut mezinárodních studií, Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova

Sovětský systém stranicko-státní kontroly v druhé polovině 60. let 20. století

Nástup Leonida Brežněva je tradičně spojován s návratem ke konzervativnímu, neo-stalinskému způsobu řízení státu. V používání stalinských praktik však došlo k důležitým změnám. Slábnoucí schopnost marxisticko-leninské ideologie mobilizovat sovětskou veřejnost kompenzoval centrální sovětský aparát obratem k anti-západnímu ruskému nacionalismu, jenž apeloval na tradiční sentimenty spojené se soupeřením Ruska a Západu. Kromě nové náplně a smyslu, které tak získala KGB, došlo také ke změně kádrové politiky. Nové nastavení vztahů mezi sovětským centrem a regionálními elitami inovovalo principy meziválečné korenizace, vyžadovalo však dodatečné argumenty pro soudržnost. Příspěvek zvažuje, nakolik interpretace Pražského jara sloužila právě k takové konsolidaci stranicko-státního systému SSSR.

Dmitrij Poljakov, CSc.

Střední a Východní Evropa očima ruské emigrace: Východoevropský dialog v časopise Kontinent

Časopis *Kontinent* založený r. 1974 v Paříži se stal snad nejvlivnějším médiem třetí vlny ruské emigrace. K redakci časopisu patřili významní spisovatelé a disidenti, jako např. V. Maximov, V. Někrasov, N. Gorbaněvská; v *Kontinentu* byly zveřejňovány kromě uměleckých textů také publicistika, eseje a vědecké články, především politologické, filozofické a historické. Časopis se nezaměřoval výlučně na analýzu sovětského dění; důležitou jeho složkou bylo pozorování situace v tzv. „evropských socialistických státech“ a popularizace protirežimních literátů a intelektuálů mezi ruskými mluvícími čtenáři. Práce na časopise se účastnili také disidenti z jiných socialistických zemí, zvláště z Polska (G. Herling-Grudziński, J. Czapski aj.), a jeho cíl byl formulován jako odpor totalitě cestou „sjednocenou tvůrčí sílu krásné literatury a duchovního myšlení Východní Evropy“. Důležitou rubrikou časopisu byl hned od jeho založení *Východoevropský dialog*. V této rubrice byly publikovány většinou texty disidentů z Polska, Československa, Jugoslávie, baltských republik SSSR a jiných socialistických zemí (M. Djilas, L. Kołakowski, A. Terleckas, V. Bělohradský aj.). V 80. letech v rámci této rubriky proběhly také diskuse o fenoménu Střední Evropy (např. právě v *Kontinentu* byl zveřejněn známý text J. Brodského *Proč je Milan Kundera nespravedlivý k Dostojevskému*). Analýza textů z rubriky *Východoevropský dialog* a redakčních komentářů a poznámek dovoluje získat poznatky o pohledu ruské emigrace na stredoevropský, resp. východoevropský areál, o tom, jak se projevíly jisté národní stereotypy a o vztahu emigračního střediska k tehdejšímu politickým a kulturním konceptům: např. ruská emigrační komunita byla obecně známá s širokými diskusemi o fenoménu Střední Evropy, o nichž se v SSSR nevědělo vůbec (jak to ukázala Lisabonská konference r. 1988).

PhDr. Marek Příhoda, Ph.D.

Ústav východoevropských studií, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova

K otázkám alternativ politického a kulturního vývoje Ruska (na příkladu moskevského období)

Na pozadí dramatických událostí posledních měsíců se zintenzivnily debaty o možných cestách vývoje Ruska s ohledem na očekávaný konec vlády Vladimira Putina. Při hledání vhodného modelu pro budoucí Rusko a v argumentaci ve prospěch demokratického uspořádání a nového sblížení se Západem se u oponentů současného režimu z liberálního tábora objevuje odkaz na dlouhodobé, intenzivní a oboustranně prospěšné kontakty Ruska s Evropou i na historické jevy protirežimní rozšířené představě o dominanci státního principu a nutnosti samoděržavného (autokratického) zřízení v ruských dějinách. Není bez zajímavosti, že se v tomto kontextu pravidelně zmiňují reálie na první pohled vzdálené a pro současného člověka obtížně uchopitelné moskevské Rusi. Pod tímto pojmem pro potřeby příspěvku rozumíme úsek východoevropské historie vymezený na jedné straně mongolským (tatarským) vpádem v první polovině 13. století a vzestupem Moskevského knížectví, na straně druhé vládou cara Petra I. Alexejeviče (1682–1725). Klíčovou roli zde hraje zejména fakt několikasetleté existence „volného“ Novgorodu (potažmo jeho „mladšího bratra“ Pskova), jenž se stává zhmotněním alternativní linie ruských dějin, která byla s neblahými důsledky pro Rusko samotné opuštěna. Novgorod tak představuje „evropštější“, „demokratičtější“ sociálně-kulturní model, zničený expandující a samoděržavnou Moskvou. Pokud mluvíme o vědeckých debatách, problém nespočívá ve znovuoobjevení těchto alternativních jevů. Fakt jejich existence a koneckonců ani význam nezpochybňovala historiografie carského Ruska a ani badatelé sovětského období. V obou případech se jim dokonce věnovala značná pozornost. Mnohem zásadnější výzvu představuje zhodnocení příčin jejich vzniku a zejména role v širokém kontextu ruských dějin. Příčiny zrodu Novgorodu s jeho specifickým politickým uspořádáním a kulturním dědictvím budou hledány jak v momentálních historických okolnostech (dezintegrace kyjevské Rusi a rozdělení prostoru staré Rusi v důsledku mongolského vpádu), v intenzivnějších kontaktech s Evropou podmíněných obchodem, tak i v uchování původních staroruských institutů. Moment zániku novgorodského (a rovněž pskovského) městského státu, resp. způsob, jakým Moskva realizovala jejich připojení ke svému území, bezesporu představuje jeden z klíčových momentů historie východní Evropy. Přes určité sympatie, které alternativní novgorodský model u badatelů v minulosti vyvolával, byl jeho tragický konec často a v různých variantách přijímán jako nevyhnutelný a přirozený fakt, jako projev historické nutnosti ve jménu zformování silného státu, jenž by byl spolehlivou zárukou budoucího přežití a rozkvětu (velko)ruského národa, či později jako projev logiky zákonů historie v podobě vítězství progresivních (moskevských, centralizačních) tendencí. Primární cíl referátu spočívá v systematizaci a zhodnocení těchto polemik s ohledem na aktuální společenský kontext a s oporou na starší i novodobou historiografii a kulturní studia. Příspěvek by měl v neposlední řadě upozornit na nebezpečí uplatnění současných státoprávních představ a historicko-politologické terminologie na časově a kulturně vzdálenou epochu ve jménu argumentace o demokratických a evropských základech ruské historie.

Snaha zdůvodnit momentální politické cíle jejich ukotvením v dějinách staré Rusi hrozí vznikem nové verze historické mytologie, jež se nutně rozbije při nejbližší konfrontaci se složitou a nejednoznačnou realitou dnešního Ruska.

Mgr. Josef Šaur, Ph.D.

Ústav slavistiky, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita

Výzkum české reflexe/recepce ruské literatury jako součást aktuálních bádání o Rusku

Vybrané téma bude přestaveno ve dvou aspektech. Nejprve se zaměříme na zhodnocení dosavadního stavu výzkumu české recepce/reflexe ruské literatury. Faktograficky téma dobře zpracoval kolektiv kolem M. Zahradky, ovšem jimi připravený slovník reflektuje kdo, kdy, kým byl překládán. Samotný dopad překladu a obraz ruské literatury v českém prostředí byl zkoumán méně (práce D. Kšicové, M. Hraly). Druhá část se pak zaměří na zhodnocení české reflexe ruské literatury v prvních dvou dekádách 21. století. Navazuje na již publikované autorovy dílčí výzkumy v této oblasti (zejména pak ŠAUR, Josef – GAZDA, Jiří, Slavonic Brothers? Current Language, Literature and Cultural Interaction Between Russia and the Czech Republic in Light of the Security Issue. In: Jan Holzer, Miroslav Mareš (eds): Czech Security Dilemma. Russia as a Friend or Enemy? Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan, 2020, s. 177–196.) Bude provedena kvantitativní a kvalitativní (obsahová) analýza českých knižně vydaných překladů ruské literatury (zejména současné ruské prózy) a recenzí těchto knih v českých kulturních a mainstreamových periodících. Cílem tu bude vytyčit problematika místa takového výzkumu a osvětlit potenciál těchto bádání při stanovování českého vnímání Ruska a jeho kultury.

Doc. PhDr. Luboš Švec, CSc.

Institut mezinárodních studií, Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova

Sovětská společnost, ohlas pražského jara a sovětské intervence jako výzkumný problém

Příspěvek vychází z teze o heterogenním charakteru sovětské společnosti; základní výzkum má verifikovat na postojích centra a sovětských západních republik k pražskému jaru a sovětské intervenci v Československu. Nevnímá tudíž sovětskou společnost jako jednotný komplex, nýbrž etnicky a sociálně diferencovanou společnost. Usiluje o analýzu mechanismů propagandy ze stranického ústředí na úroveň vybraných svazových republik a jejich recepce. Zkoumá, do jaké míry bylo vnímání československé otázky identické, resp. jaké faktory ovlivňovaly vnímání československé otázky v západních svazových republikách, kde sovětský oficiální výklad byl konfrontován s alternativními zdroji informací ze Západu. Zároveň v reakci na válku na Ukrajině se příspěvek zamýšlí nad možnostmi archivního bádání a kompenzace v současné době nedostupných ruských i ukrajinských archivů.

Mgr. Jolana Tothová

Národní muzeum, Oddělení novodobých českých dějin

Poznávání expozice Muzea Klementa Gottwalda – náhled na obraz Sovětského svazu v expozici z roku 1954 a z roku 1974

Od roku 2017 je součástí fondů Národního muzea i samostatná Sběrka Muzea dělnického hnutí, která vznikla v roce 1990 spojením zachovaných částí trojrozměrných, archivních a knihovních fondů Muzea V. I. Lenina a Muzea Klementa Gottwalda. Probíhající nové odborné zpracování tohoto celku umožňuje jeho využití v badatelské práci, výstavních i vzdělávacích projektech apod. Ukazuje však i limity a vyjasňuje řadu mýtů spojených s příběhem jednoho z mála zachovaných muzejních souborů stranické propagandy ve střední a východní Evropě. Příspěvek chce představit jeden ze směrů šestileté práce s materiálem používaným k politicky zadanému výkladu dějin a pětiletého výzkumu v projektu *Muzeum dělnického hnutí v 21. století. Prezentace práce s muzejní sbírkou doby státního socialismu a způsobu užití jejího materiálu k potřebám odborné a široké veřejnosti*. Jedním z potenciálů Sběrky jsou informace o podobě, obsahu a výkladu v expozicích, které byly hlavním nástrojem těchto politickovýchovných institucí. V příspěvku nahlédneme do expozice, respektive dvou expozic, Muzea Klementa Gottwalda – konkrétně na témata spojená se Sovětským svazem a jeho vlivem na dějiny revolučních bojů čs. lidu a dějin Komunistické strany Československa.

PhDr. Stanislav Tumis, Ph.D., M.A.

Ústav východoevropských studií, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova

Ukrajina jako oběť ruské/sovětské imperiální (koloniální) politiky?:

Interpretace ruské/sovětské národnostní politiky a jejího dopadu v kontextu české a světové historiografie

Postavení ukrajinského národa v rámci ruského impéria a později sovětského státu představovalo jednu z nejsložitějších otázek dějin východní Evropy. Ačkoli se představitelé ruského státu na počátku 19. století domnívali, že Ukrajina byla plně rusifikována a všichni Ukrajinci se fakticky stali Rusy (či Malorusy), hluboce se mýlili, neboť jak konstatuje autor významných dějin Ukrajiny Andrew Wilson, jejich identita v té době byla lokální či přednárodní, nikoli ruská. Ukrajinské národní obrození se stalo významným fenoménem dějin východní Evropy od druhé poloviny 19. století a ruské a ještě mnohem více sovětské autority se s ním a budoucím ukrajinským nacionalismem musely vyrovnávat. V důsledku Oranžové revoluce, Euromajdanu a rusko-ukrajinské války se stále populárnější stává interpretace rusko-ukrajinských vztahů v kontextu postkoloniálních a postimperálních studií. Tento diskurs se nicméně objevoval již dříve. V jeho rámci je Ukrajina líčena jako oběť ruské/sovětské imperiální politiky. Národnostní politika ruského/sovětského státu vůči Ukrajině (a nejen Ukrajině) se nicméně vyvíjela v rámci mnoha konceptů aplikovaných na neruské národy, které se v průběhu dějin prolínaly, a tudíž je velmi nesnadné na takto turbulentně se vyvíjející vztahy uplatnit nějakou jednoznačnou nálepku. Historik moderních dějin se musí vyrovnávat s koncepty, které cílily k jednoznačnému podmanění podřízených národů (rusifikační, imperiální, koloniální, asimilační a částečně i supranacionální koncepty), ale i s těmi, které se snažily o smířlivější politiku (korenizace, autonomní a federální uspořádání státu a částečně supranacionální pojetí národnostní otázky). Nelze si ani nepoložit otázku, do jaké míry byla asimilace Ukrajinců v určitých obdobích ruských a sovětských dějin přirozená a do jaké míry „násilně“ vynucená, do jaké míry odrážela sílu ruského jazyka a kultury a do jaké míry byla na ukrajinské občany násilně implementována. Ke složitostem národnostního vývoje v ruském/sovětském impériu a ke vztahům mezi Rusy a Ukrajinci se poměrně na velkém prostoru vyjadřuje ruská, ukrajinská i světová historiografie. Česká historiografie této otázce věnovala dosud poměrně malou pozornost, a i když i dnes se objevují některé studie a monografie, stojí česká historická obec před poměrně velkou výzvou, jak tyto složité okolnosti definovat, a to i v kontextu českých dějin, které přicházely s těmi ruskými a ukrajinskými do styku. Cílem této studie je zmapovat a konceptualizovat klíčové interpretační vzory ruské, ukrajinské a světové historiografie a v tomto kontextu zhodnotit dosavadní přínos české historiografie a definovat výzvy, které před ní stojí.

Doc. PhDr. Helena Ulbrechtová, Ph.D.

Slovanský ústav AV ČR, v. v. i.

Paměťová studia v literární vědě

Prezentace se zaměří na dvě základní pojetí paměťových studií (způsoby předávání paměti a paměť jako zdroj národní (ne)identity) a dále na to, jak a v čem se překrývají a liší možnosti paměťových studií v historii a v literární vědě. Spojnicí je v tomto případě pojem archivu, který je v krásné literatuře často nahrazován, popř. kombinován s (literární) prací na „rodinném archivu“. Vedle základní typologie literárních děl s motivy paměti se prezentace bude zabývat i stavem „paměťové literatury“ v ruskojazyčné literatuře.

Mgr. Ondřej Varada

Historický ústav, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita

Československé legie a Rusko – východiska dalšího výzkumu

Příspěvek si klade za cíl shrnout momentální stav výzkumu v oboru československých legií v souvislosti s Ruskem a jeho kulturně-historickým prostorem a následně naznačit některé možné další směry možného výzkumu. K bližšímu rozpracování byly vybrány tři tematické okruhy. Zaprvé se jedná o problematiku legionářské veřejné a hospodářské správy během jejich transsibiřské anabáze. Tomuto tématu se v recentní době dostalo určité pozornosti, přesto však zůstává mnoho prostoru k dalšímu bádání. Zadruhé půjde o fenomén vztahů a spolupráce legionářů a neruských etnik v prostředí Sibíře a Bajkalska – především pak s Baškiry a Burjaty. Konečně třetím tématem je otázka legionářů, kteří na ruském území po delší dobu (či nastálo) setrvali a opustili řady československého korpusu, a možnosti dohledávání jejich dalších osudů. Cílem příspěvku je nastínit stav výzkumu v těchto vybraných směrech a prezentovat možnou pramennou základnu a metodické postupy při dalším výzkumu a rozpracovávání dané problematiky.

Doc. PhDr. Radomír Vlček, CSc.

Historický ústav AV ČR, v. v. i., pobočka Brno

Ruská politická reforma - limity a perspektivy českých bádání o minulosti a kultuře východní Evropy

Cílem příspěvku je upozornit na malou pozornost, kterou doposud české prostředí věnovalo fenoménu „ruské politické reformy“ v jeho historické retrospektivě. Jde o vymezení staleté, téměř permanentní snahy ruských oficiálních kruhů udržet a upevnit prostřednictvím politických a ekonomických reforem zaběhlý politický systém – ve starší době carského Ruska, ve 20. století jeho sovětské podoby, na přelomu 20. a 21. století systému Ruské federace.

PhDr. Emil Voráček, DrSc.

Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha

Rusko ve 20. století v západním výzkumu

Bádání o Rusku prošlo řadou změn, které byly podmíněny bouřlivým vývojem, vzestupy i pády geopolitického celku, který zahrnuje převážnou část bývalého carského impéria, byl státem, který se nazýval socialistický, hrál podstatnou roli ve světové politice a vytvořil si vlastní zázemí nazývané sovětský blok. Pozornost bude věnována zejména reflexi tohoto celku především z pohledu sovětologického bádání. Významným referenčním okruhem jsou kongresy bádání ve východní Evropě v posledních několika desítkách let. Tato reflexe úzce souvisí s teoretickým pohledem (mj. teorie totalitarismu), včetně reflexe teorií mezinárodních vztahů, resp. ideologií.

Mgr. Zbyněk Vydra, Ph.D.,

Ústav historických věd, Filozofická fakulta, Univerzita Pardubice

Ruská radikální pravice v emigraci, 1918–1945

V rámci české historické rusistiky je ruská emigrace jedním z tradičních témat. Do značné míry je to dáno faktem, že První československá republika patřila k významným centrům ruské emigrace. První část příspěvku se proto věnuje této historiografické tradici v kontextu světového bádání o ruské emigraci. Druhá část příspěvku se věnuje konkrétnímu tématu v rámci ruské emigrace, a tím je radikální pravice v exilu (1918–1945).

Radikální pravice představovala výraznou politickou sílu v Rusku před rokem 1914. Ideologicky byla postavena na oficiální doktríně „pravoslaví, samoděržaví, národ“ a vystupovala na obranu samoděržavné monarchie. Jedním ze základních znaků radikální pravice byl silný antisemitismus. Radikální pravice vycházela z tradičního ruského konzervatismu, současně však nesla prvky radikálního populismu. Její velkou slabinou bylo silné frakcionářství a v době revoluce 1917 již neexistovala jako efektivní politická síla schopná ani ochotná čelit revoluci a bránit monarchii. Po revoluci a občanské válce mnoho představitelů předrevoluční pravice skončilo v exilu, kde pokračovali v politické činnosti.

Příspěvek se zabývá především otázkou hledání nové identity radikální pravice v exilu. Hlavní otázky jsou: do jaké míry existovala kontinuita s předrevoluční ideologií a praxí; do jaké míry pravice inovovala svůj program a světový názor v kontextu dobových fenoménů (např. globálního nástupu fašismu ve 20. a 30. letech) a s ohledem na generační výměnu v řadách ruské exilové politiky. Příspěvek si všímá otázky kontinuity a diskontinuity na příkladu tří hlavních proudů radikální pravice: monarchistů, fašistů a tzv. mladorusů.

PhDr. Bohdan Zilynskyj, Dr., Ph.D.,

Institut mezinárodních studií, Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova

Deníkové zápisy Petra Šelesta a události v Československu let 1967–1969

Autor se ve svém příspěvku zaměří na analýzu části zápisů rozsáhlé publikace vedoucího ukrajinského komunistického funkcionáře [Pjotr Šelest, ...da ně sudimy budětě (Dněvníkovije zapisi, vospominanija člena politbjuro CK KPSS), Moskva 1995]. Kniha shrnuje záznamy z let 1959–1973, analyzované a vyhodnocené však budou jen zápisy, které podávají svědectví o československém vývoji v letech 1967–1969. Přihlédnuto bude také k jazykově ukrajinskému vydání této knihy vydanému v Kyjevě v letech 2003 a 2011 a dále k výběru Šelestových projevů z let 1964–1970 (Iději Lenina poběždajut, Kijev 1971). Výsledkem má být shrnutí a zhodnocení vývoje Šelestových názorů na československou tematiku.